

GEÏNTEGREERD KUSTZONEBEHEER

Een gezondheidskuur voor de kustzone

Onze kust is amper 67 km lang en slechts een zakdoek breed. Ze vormt een natuurlijke en door de mens intensief geknede overgangstrook van ondiepe zee, over strand en duin naar polder en riviersysteem. Dat de verschillende gebruikers van deze beperkte oppervlakte elkaar hierbij soms voor de voeten lopen, hoeft geen betoog.

Een geïntegreerd kustzonebeheer wil zoveel mogelijk rekening houden met de belangen van alle betrokkenen, zonder de toekomstige generaties het recht en de mogelijkheden te ontnemen om te genieten van al het moois aan onze kust.

Ieder zijn plekje

Om te beginnen is het aantal officiële instanties in de kustzone enorm groot. Zo zijn heel wat bevoegdheden versnipperd over federale, regionale, provinciale en gemeentebesturen.

Dat maakt het bespreken van zaken die verband houden met de kust niet altijd even gemakkelijk. Kustbewoners en bezoekers voelen zich er thuis en hebben elk hun mening over hoe de kustzone best zou beheerd en bestuurd worden.

In georganiseerd verband vertaalt zich dat in standpunten en noden geuit door hengel- en watersportclubs, culturele en andere verenigingen, educatieve werkgroepen, enz. De kustzone is daarenboven economisch zeer belangrijk. Denken we maar aan het transport, de visserij, de zand- en grindontginning, het toerisme en binnenkort misschien het gebruik als zone voor energiewinning.

In de druk bezochte kustzone, zoekt ieder zijn plekje (WWK)

De uitdaging is nu om die bonte verscheidenheid aan gebruikers en activiteiten de kans te bieden zich verder te ontwikkelen in een sfeer van respect voor de natuur.

De laagwaterlijn als kunstmatige barrière voor een geïntegreerd beleid

We gebruiken de ondiepe zee als zand- en grindwinningsgebied, als vaarweg en als recreatiegebied. Deze activiteiten zijn niet los te koppelen van de economische en toeristische belangen van de havens en gemeenten aan de kust.

Enkele definities

De kustzone: het gebied, bestaande uit de ondiepe zee, strand, slik, schor, duin en kustpoldergebieden.

Geïntegreerd kustzonebeheer: een voortdurend proces met als algemene doelstelling de verwezenlijking van duurzame ontwikkeling in de kustzone door middel van een optimaal beheer van de menselijke activiteiten, teneinde de toestand van het kustmilieu te verbeteren en zijn diversiteit te handhaven (Europese Commissie).

Duurzame ontwikkeling: ontwikkeling die gericht is op bevrediging van de noden van het heden zonder deze van de komende generaties in het gedrang te brengen, en waarvan de realisatie een veranderingsproces vergt waarin het gebruik van hulpbronnen, de bestemming van investeringen, de gerichtheid van technologische ontwikkeling en institutionele veranderingen worden afgestemd op zowel toekomstige als huidige behoeften (Brundtland-rapport, 1987).

Gangbare afkortingen

GKZB = geïntegreerd kustzonebeheer of
GBKG = geïntegreerd beheer van
kustgebieden
ICZM = Integrated Coastal Zone
Management of ICAM = Integrated Coastal
Area Management
SAIL = Schéma d'Aménagement Intégré
du Littoral

Geïntegreerd kustzonebeheer probeert de kerk in het midden te houden (MD)

Alle activiteiten, ook landgebonden activiteiten, kunnen elk op hun manier rechtstreeks of onrechtstreeks een invloed hebben op het mariene milieu. Activiteiten van de ene sector vermogen bovendien een invloed te hebben op die van andere sectoren.

Zo is het goed denkbaar dat wijzigingen in het beleid van een haven leiden tot vaargeulverdiepingen en baggerwerken, die op hun beurt een impact kunnen hebben op het leven in zee, en dus op de zeevisserij. Strategische plannen om meer hernieuwbare energie te produceren zouden straks wel eens kunnen leiden tot de inplanting van offshore windparken (zie verder in dit nummer), met ongetwijfeld effecten voor scheepvaart, visserij en natuur. In zee zijn alle organismen op één of andere manier van elkaar afhankelijk en met dit broze evenwicht dient voorzichtig te worden omgesprongen. Misschien meer dan op het land, spelen in zee internationale overeenkomsten een rol. De begrenzing van zeegebieden is immers zeer artificieel, de activiteiten hebben er een internationaal karakter, en de controle is veel moeilijker dan aan land. Het duurzaam beheer van de zee is het belangrijkste begrip geworden in de internationale overeenkomsten.

Men erkent eindelijk het belang van de zee als natuurgebied, en de noodzaak voor een duurzaam en geïntegreerd beheer van haar natuurlijke rijkdommen.

Verskillende belangen worden één belang

De versnippering en het gebrek aan samenwerking en overleg vormen vaak een hindernis om tot een duurzame ontwikkeling van de kustzone te komen. Het belang van de ene betrokkene lijkt dikwijls moeilijk te verenigen met de visie van een andere, en omgekeerd. Een duurzame toekomstvisie voor de kust gaat uit van de onderlinge afstemming – waar mogelijk – van deze uiteenlopende belangen. Belangen hoeven niet noodzakelijk tegengesteld te zijn. Natuurbehoud en -ontwikkeling, toerisme, recreatie en economie maken terecht aanspraak op een deel van de ruimte. Zaak is om deze activiteiten goed gebalanceerd in een globaal en duurzaam kustzonebeheer te integreren. Alleen wanneer deze verschillende belangen op een evenwichtige manier worden uitgebouwd, zal het voortbestaan van elk gegarandeerd blijven.

Totaalvisie dankzij overleg

De sleutel tot geïntegreerd kustzonebeheer is informatie, overleg en luisterbereidheid. Wanneer ingrijpende beslissingen dienen te worden genomen, moeten alle belanghebbende actoren kunnen beschikken over de noodzakelijke achtergrondinformatie en de kans krijgen om hun wensen kenbaar te maken. De wil om

de standpunten van andere belanghebbenden te aanhoren, te laten indringen en op basis hiervan een constructieve dialoog aan te gaan, doet de rest.

Geïntegreerd kustzonebeheer gaat er immers van uit dat alle activiteiten mogelijk kunnen zijn.

Hun haalbaarheid wordt echter niet meer los van de andere activiteiten bekeken, maar binnen de totaalvisie die duurzaam kustzonebeheer nastreeft.

De verschillende belangen worden dus niet meer tegenover elkaar geplaatst, maar naast elkaar opgenomen in een ruimer geheel.

Veel is mogelijk, maar niet alles

Geïntegreerd werken is niet altijd eenvoudig. Het is een proces van geven en nemen en van elkaar begrijpen en aanvullen. Soms moeten daarbij moeilijke knopen worden doorgemaakt en belangrijke keuzes worden gemaakt, zoals volgende voorbeelden uit de praktijk aantonen.

‘Waardevolle natuur: verboden toegang’

De natuurgebieden aan de kust staan onder grote druk. Soms beslissen overheden om de meest waardevolle en kwetsbare lappen groen en duin af te sluiten voor het publiek. Sommigen vinden het jammer dat ze niet meer rechtstreeks van deze mooie plekjes kunnen genieten. Dit vangt men gedeeltelijk op door het

Activiteiten op zee zijn niet los te koppelen van die aan wal, en omgekeerd (MD)

De toerist houdt van terrasjes, liefst met zicht op zee (MD)

leiden dat de verkeerssituatie veiliger wordt en dat het aangenamer fietsen en wandelen wordt langs de kust.

Duurzaam duurt het langst: het succes van duurzaam kustzonebeheer

Door een geïntegreerde manier van denken en werken kunnen mooie resultaten geboekt worden aan de kust.

De problemen in de kustzones van Europa zijn overal gelijkaardig.

Vandaar dat de Europese Commissie een geïntegreerd kustzonebeheer aanmoedigt en ondersteunt. Dat gebeurt onder andere in het Europees project met de naam 'TERRA-Coastal Zone Management'.

De projectleider voor Vlaanderen is het Ministerie van de Vlaamse gemeenschap, administratie Waterwegen en Zeewezen, afdeling Waterwegen Kust.

In het TERRA-project wordt samengewerkt met een kustregio uit Noord-Griekenland (Kavala) en Zuid-Portugal (Algarve).

Deze drie regio's streven in het

organiseren van wandelingen onder begeleiding van natuurkenners.

'Balkon met zicht op zee'

Steeds meer handelaars wagen hun kans aan de kust. De toerist houdt immers van gezellige terrasjes, ijssalons, restaurants en souvenirwinkeltjes. Liefst met zicht op zee, net zoals ook een appartement met zicht op zee zeer in trek is. Men moet echter vermijden dat de verstedelijking zich nog verder doorzet. De laatste open ruimte aan zee moet dan ook maximaal bewaard blijven. Duurzaam kustbeheer wil een evenwicht vinden tussen beide.

'Sterk vertraagd verkeer in de duinen'

Eén van de merkwaardige aspecten van de Vlaamse kust is dat je er met de auto nagenoeg de volledige kustlijn af kunt rijden. Sommige stroken en parkings langs de Koninklijke Baan bieden zelfs zicht op zee vanuit de auto. Helaas heeft de aanleg van deze brede zeelaan ook geleid tot het doorbreken van duingebieden en tot een enorme verkeersdruk op mooie zomerdagen. De file- en parkeerproblemen zijn bezoekers en bewoners van de kust niet vreemd. Toeristen zien die als één van de meest negatieve aspecten van de kust. Via het stimuleren van het openbaar vervoer – in de eerste plaats de kusttram, maar ook het treinverkeer van en naar de kust –, het voorzien in voldoende parkeergelegenheid in de directe omgeving van de stopplaatsen van tram en trein, en het herzien van de functie van de Koninklijke Baan kan dit probleem aangepakt worden. Deze maatregelen kunnen er ook toe

De druk op de Koninklijke Baan, die nagenoeg de volledige kustlijn volgt, is groot (WWK)

project volgende gezamenlijke doelstellingen na:

- het bevorderen van duurzame ontwikkeling en duurzaam gebruik van natuurlijke rijkdommen in de kustzone
- het voorstellen van een werkmethode voor geïntegreerd kustzonebeheer
- het informeren en sensibiliseren van alle betrokkenen omtrent geïntegreerd kustzonebeheer

Elke partner-regio kreeg ook de opdracht een demonstratieproject concreet uit te werken. De administratie Waterwegen en Zeewezen koos hierbij voor de herinrichting van het duingebied 'De Fonteintjes', op de grens van Blankenberge en Zeebrugge. Het grootste deel van dit gebied is natuurreservaat. Bij de herinrichting van het gebied werd een grote inspanning geleverd om geïntegreerd te werken en alle betrokken partijen aan bod te laten komen. Natuurverenigingen wezen erop dat de zoetwaterplassen van grote ecologische waarde zijn, o.a. als broedplaats voor zeldzame vogels. Anderzijds komen ook vele toeristen naar 'De Fonteintjes' afgezaakt. Ze komen er wandelen of gebruiken het gebied als doorgang naar het strand. Eén van de vijvers is ingericht als hengelvijver. Tenslotte hebben de zeereepduinen een belangrijke zeewerende functie.

Dankzij het overleg konden deze vier functies van het gebied optimaal worden verweven. Recreanten worden nu over natuurlijk ogende paadjes langs – maar niet door – de mooiste plekjes geleid. Houten trappen over de zeewerende duinen vermijden aantasting van de zeewering door erosie. De meest kwetsbare gedeelten zijn volledig afgesloten voor het publiek. Daar kan de natuur ongestoord haar gang gaan.

Bovenstaand voorbeeld heeft betrekking op een heel klein stukje kust. Een dergelijke geïntegreerde aanpak toepassen op grotere delen van de kust zal niet evident zijn, maar is zeker het proberen waard. Wij houden van onze kust. Hopelijk zullen onze kinderen en kleinkinderen hetzelfde kunnen zeggen.

Kathy Belpaeme,
Provincie West-Vlaanderen
Tel.: 050 40 32 91
kathy.belpaeme@west-vlaanderen.be

Jan Haelters,
BMM Oostende
Tel.: 059 70 01 31
J.Haelters@mumm.ac.be

Bij de herinrichting van het natuurgebied 'De Fonteintjes' werd een grote inspanning geleverd om geïntegreerd te werken (MD)

